

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) is dé ondernemersorganisatie voor duurzame energie in Nederland. De NVDE vertegenwoordigt ruim 1.000 energie gerelateerde bedrijven, netbeheerders en energiecoöperaties en maakt zich sterk voor 100% hernieuwbare energie in 2050.

Duurzame energie is gelukkig *booming business*: tienduizenden banen en een omzet in de sector van vele miljarden. Mede dankzij het Energieakkoord is er in Nederland een serieuze thuismarkt ontstaan. Dat helpt onze bedrijven om internationaal succesvol te zijn; van offshore windparken in Azië tot slimme thermostaten op de mondiale markt.

De NVDE staat voor een versnelling van de energietransitie en een beleid dat bedrijven stimuleert te investeren en burgers en lokale coöperaties helpt hun eigen energie te verduurzamen. Zo kan Nederland de vruchten plukken van een groeiende bedrijfstak en zorgen dat mensen enthousiast worden over duurzame energie.

De NVDE heeft met veel plezier mee gedaan aan vele bijeenkomsten van de Energiedialoog. Wij hebben de indruk dat het kwalitatief zeer goede bijeenkomsten waren waar vele mensen hun ideeën hebben ingebracht en ook samen weer stappen verder kwamen. Wij zetten graag nog kort op een rijtje welke ideeën wij zelf hebben over gehouden aan de Energiedialoog en graag meegeven voor het vervolg.

1. Continuïteit en investeringszekerheid in het energiebeleid

We moeten alle zeilen bijzetten om de energievoorziening in Nederland te verduurzamen. Na een lange periode van stagnatie zit de groei er nu in. Die groei houden we graag vast. Dat vraagt om investeringszekerheid. Veel afspraken uit het energieakkoord eindigen in 2020 en we willen voorkomen dat er dan een 'investeringskloof' ontstaat: het stilvallen van de markt doordat investeringen onzeker worden.

We zien de noodzaak om de transitie met kracht door te zetten door zekerheid te bieden over stimulering van duurzame energie na 2020. Daarvoor is voortzetting van een stimuleringsmechanisme zoals de SDE+, de ISDE en de belastingkorting voor lokale opwek van hernieuwbare elektriciteit noodzakelijk. Naast deze stimuleringsinstrumenten is er ook ruimte nodig voor andere CO2 reducerende opties binnen de energievoorziening. De klimaatopgave vereist dat we op vele terreinen vaart maken en daarbij hebben we alle opties rondom duurzame energie, energiebesparing en efficiency nodig. Uitgangspunt van het ondersteuningskader dient te zijn: investeringszekerheid voor langere termijn en impact op de transitie naar een CO2 vrije energievoorziening. Daarmee kunnen mensen en bedrijven duurzame energie en energiebesparing verder blijven brengen.

De NVDE vindt het ook wenselijk dat er nog dit jaar duidelijkheid komt over de toekomst van het salderen: om onzekerheid in de markt te voorkomen bij dit succesvolle en populaire onderdeel van de energietransitie. Wij pleiten voor een fluwelen overgang naar een langetermijn-regeling voor de kleinverbruiker met een eigen dak - waarbij de business case in stand blijft, perspectief biedt om te investeren en momentaan gebruik meer wordt gestimuleerd.

Daar hebben we vele technieken voor nodig, grootschalig en kleinschalig. Voor het draagvlak is het essentieel dat de stimuleringsgelden in Nederland blijven. Zo creëren we hier de extra banen en economische activiteit en dragen we bij aan de reductie van fijnstof en aan gezondheidswinst in Nederland.

2. Bindende doelstellingen voor 2030

Politiek en maatschappij geven de energietransitie samen vorm. Daarom pleit de NVDE voor een vervolg op het Energieakkoord tot 2030. De NVDE is voor drie ambitieuze en bindende doelen in Europa en Nederland: CO₂-reductie¹, hernieuwbare energie en energiebesparing. Deze drie doelen dienen op elkaar te zijn afgestemd: met energiebesparing en hernieuwbare energie zetten we flinke stappen richting de beoogde CO₂-reductie. Een goed werkend ETS systeem kan daarbij zeer instrumenteel zijn. Dat impliceert dat er substantieel extra CO₂-rechten uit de markt worden gehaald en prijsstabiliteit geboden wordt (zie bij 8), om het emissiehandelssysteem een basis voor investeringen te laten worden.

De overheid geeft zo richting aan de energietransitie. Bedrijven en burgers weten wat zij kunnen verwachten en hebben de gewenste investeringszekerheid. Voor burgers zijn energiebesparing en hernieuwbare energie duidelijkere en beter hanteerbare begrippen dan CO₂-reductie. Sturing alleen op CO₂ is te abstract en zal naar onze mening onvoldoende richting geven voor de gewenste investeringen door al die burgers en bedrijven die noodzakelijk zijn.

De NVDE is voor een hogere ambitie dan de huidige Europese doelstelling om in 2030 ten minste 40% minder CO₂ uit te stoten ten opzichte van 1990. De klimaatafspraken in Parijs én onze ambities voor een duurzame energievoorziening leiden tot de volgende realistische doelstellingen voor 2030:

- 50% CO₂-reductie t.o.v. 1990 in Europa
- 50% CO₂-reductie t.o.v. 2005 in de niet-ETS-sectoren in Nederland
- 33% hernieuwbare energie
- 20% energiebesparing t.o.v. 2005

3. Energietransitie is nieuwe economie

Het aantal banen in de hernieuwbare energie groeit flink: de energiesector heeft nu 153.000 banen en 170.000 in 2020. Dat komt door hernieuwbare energie en energiebesparing, want het aantal banen in de conventionele energiesector krimpt.² Er zijn nieuwe initiatieven nodig om die banengroei vast te houden na 2020.³

Nederland wil en kan terecht bij de meest innovatieve economieën ter wereld horen. Om de genoemde doelen te realiseren, is een intensiever innovatiebeleid nodig, gekoppeld aan snellere toepassingen van deze innovaties. In het Energieakkoord is afgesproken dat Nederland in de top-10

¹ Ten behoeve van de eenvoud spreken we over CO₂-reductie. Hiermee worden alle broeikasgassen bedoeld.

² ECN, *Nationale Energieverkenning 2015*, Tabellenbijlage.

³ ECN, *Nationale Energieverkenning 2015*, p. 245.

van de cleantech ranking zal komen. Nederland ontwikkelt kennis van de energietransitie en nieuwe toepassingen die vervolgens dienen als exportproduct. De NVDE pleit daarom voor voldoende middelen voor innovaties. Tevens dient Nederland beter aan te sluiten bij internationale onderzoeksagenda's. Zo wordt ook beter gebruik gemaakt van internationale kennis en middelen. Daarnaast is het belangrijk dat partijen juridisch voldoende ruimte hebben om te experimenteren. Meer ruimte voor regelvrije gebieden is daarvoor gewenst. Dit is momenteel onvoldoende vastgelegd in wet- en regelgeving.

4. Ruimte voor energie

De energietransitie gaat niet vanzelf en vraagt om regie, betrokkenheid en ruimte. Dat dient een plek te krijgen in wet- en regelgeving met betrekking tot de fysieke leefomgeving, zeker voor de ruimtelijke ordening rond centrale en decentrale energie-projecten. Energie of Energietransitie als belangrijke kernwaarde in de Omgevingsvisie is van wezenlijk belang om ruimtelijke afwegingen te kunnen maken.

Ruimtelijke inpassing moet in samenspraak met burgers, initiatiefnemers en netbeheerders plaatsvinden; en in onderlinge samenhang in regio's vorm krijgen. Draagvlak is essentieel voor het slagen van de energietransitie. Een punt van aandacht is dat regionale en lokale overheden nu niet de financiële consequenties voelen van hun keuzes. Dat komt omdat deze consequenties worden gedragen door alle huishoudens in heel Nederland. Hierdoor kunnen regionale en lokale overheden kiezen voor suboptimale opties, in plaats van de meest robuuste en toekomstbestendige opties. Met nieuwe technologische mogelijkheden kunnen burgers en bedrijven meer regie nemen over hun eigen energiesituatie. Dat moet ruim baan krijgen, bijvoorbeeld met meer flexibiliteit in beprijzing; energieopslag gekoppeld aan elektrisch vervoer of warmte/koude opslag; slimme netwerktoepassingen en vormen van vraagsturing; warmte/ koude-opslag en duurzaam bodemgebruik; en nieuwe vormen van elektriciteitsopwekking.

5. Energiebesparing

Energiebesparing maakt een belangrijk onderdeel uit van het behalen van de klimaat- en energiedoelen. Zo stelt de International Energy Agency dat bijna de helft van de doelstelling van Parijs behaald dient te worden met energie-efficiëntie⁴. Het is belangrijk om hier een langetermijnstrategie voor te ontwikkelen, want Nederland kan hierin meer presteren op basis van kosteneffectieve oplossingen die nu blijkbaar nog te weinig worden ingezet. Een generieke prikkel, bijvoorbeeld op basis van een CO₂-beprijzing en/of een hogere energiebelasting op aardgas, is het meest effectieve middel om energiebesparing te realiseren. De NVDE wil ook doorgaan op de lijn van het laatste bestuurlijk overleg Energieakkoord met minder vrijblijvendheid en meer verplichtende afspraken, bijvoorbeeld voor woningeigenaren, utiliteitsbouw, woningcorporaties en industrie.

⁴ Zie: <http://newsroom.unfccc.int/unfccc-newsroom/iea-governments-not-on-track-to-achieve-paris-agreement-goals/>.

Tevens zien wij kansen voor flankerende maatregelen zoals het mogelijk maken om besparende maatregelen off balance te financieren of de investeringen af te betalen via de energierekening.

Om echter ook op korte termijn al aan de slag te gaan, is in het kader van het intensiveringspakket van het Energieakkoord voor de doelstelling van 100 Petajoule (PJ) in 2020 afgesproken dat er extra maatregelen voor energiebesparing worden geïntroduceerd. Voor de gebouwde omgeving komt dit neer op circa 15 PJ besparing in 2020. Om het nemen van besparingsmaatregelen te stimuleren en binnen een paar jaar de besparingsdoelstellingen te halen, pleiten wij voor een niet vrijblijvend tendersysteem (“Besparingsimpuls”). Dit systeem wordt ondersteund door flankerend beleid, dat de besparingsmarkt ondersteunt. Eventuele belemmeringen in de wetgeving, bijvoorbeeld in de Wet Financieel Toezicht, dienen te worden opgelost.

Een tendersysteem geeft partijen een prikkel om zo kostenefficiënt mogelijk te werken. Het is daarmee een systeem waarbij de kosten zo laag mogelijk worden gehouden. Dergelijke tendersystemen werken goed om het beste uit de markt te halen. Het recente succes van de tender voor windenergie op zee toont dit eens te meer aan.

In ons voorstel kan elke marktpartij inschrijven op de tender. Dat zijn niet alleen energieleveranciers, maar juist ook ESCO's, installateurs, coöperaties en welke partij nog meer opstaat en bereid is zich te committeren. De markt wordt zo opengetrokken voor een breed spectrum aan partijen die actief willen worden op de energiebesparingsmarkt. Juist de basis van vrijwilligheid, maar niet vrijblijvendheid van ons voorstel, biedt ruimte aan *startups* en nieuwe toetreders. En andersom: consumenten worden verleid tot het investeren in energiebesparing door de aanbiedingen die zij krijgen, niet gedwongen.

Ten slotte kiezen we voor een systeem waarin alle maatregelen met elkaar in concurrentie zijn. Het draait bijvoorbeeld niet alleen om gebouwgebonden warmte, maar gebiedsgebonden warmte doet ook mee. Deze keuze om technologieneutraal te zijn, leidt tot meer kostenefficiëntie.

Wanneer dit systeem succesvol is en de markt erop is ingespeeld, kan het verstandig zijn om dit te verlengen tot na 2020.

6. Nederland gaat anders verwarmen in de gebouwde omgeving

We hebben snel duurzame alternatieven nodig om huizen en gebouwen te verwarmen. Zo is er minder aardgas nodig en kunnen we het resterende aardgas spaarzaam gebruiken voor hoogwaardige industriële toepassingen - in lijn met het advies van de Raad van de Leefomgeving en Infrastructuur voor een CO₂-neutrale bebouwde omgeving in 2035⁵. Ook de overheid zou zich duidelijk moeten uitspreken voor deze omschakeling bij laagtemperatuurverwarming en hiervoor een (eind)datum moeten aangeven.

Daarvoor moeten we allereerst woningen en gebouwen maximaal energiezuinig maken. Vervolgens zijn collectieve duurzame warmtesystemen en/of individuele duurzame warmte-/koude-systemen

⁵ Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, *Rijk zonder CO₂: naar een duurzame energievoorziening in 2050*, p. 36.

nodig. Groen gas kan in de resterende vraag voorzien en eventueel pieksituaties ontlasten. Tijdens de transitieperiode richting deze duurzame warmtevoorziening zijn hybride warmtepompen een goede eerste stap, op die plekken waar een ander type verduurzaming op dit moment niet mogelijk is.

Deze versnelling kan worden gerealiseerd met een viertal maatregelen:

- I. Stapsgewijs hogere energiebelasting op aardgas, meer in balans qua energie-inhoud met de energiebelasting op elektriciteit, zodat er een extra prikkel komt voor duurzame warmte;
- II. Invoering van regionale energieplannen, waarin integraal en toekomstgericht gekeken wordt naar energie en de energieinfrastructuur in de fysieke leefomgeving voor de toekomst wordt vastgelegd;
- III. Voortzetting van de ISDE; de stimuleringsregeling van kleinere duurzame warmte-koude-systemen. Dit betreft kleine warmtetoestellen, (bodemgebonden en lucht/water) warmtepompen, zonneboilers en houtketels;
- IV. Afschaffing van de huidige gasaansluitplicht voor netbeheerders voor A) nieuwbouw, B) bestaande bouw waar warmte-infrastructuur worden aangelegd en C) waar men overgaat naar all-electric. Nu zijn netbeheerders nog verplicht om voor iedereen die daarom vraagt een gasaansluiting te maken. Voor deze gebieden is dat economisch niet efficiënt en vertraagt het de verduurzaming.

7. Flexibiliteit

Grote hoeveelheden zon en wind zullen in de toekomst een groter merkbaar effect hebben op het elektriciteitssysteem, nu geldt dat al voor Duitse zon en windenergie aanbod. Dit effect zal zich de komende tijd nadrukkelijker ontwikkelen en zal door inzet van meer flexibiliteitsopties in het energiesysteem kunnen worden opgevangen. Er zijn verschillende opties, naast het verzwaren van het net, om deze veranderingen op te vangen. Denk aan vraagreductie, opslagsystemen of het inzetten van flexibele centrales.

In dit kader verdient een uitrol van dynamische leveringsprijzen, ook voor kleinverbruikers, serieuze afweging. NVDE pleit voor formalisering van de informele ACM-toezegging om prijzen op basis van een formule toe te staan. Verder is consumentenbescherming een belangrijk punt. De overheid dient te blijven monitoren dat er voldoende aanbieders in de markt zijn die een vaste prijs aanbieden, zodat er voldoende keuze is voor klanten tussen verschillende typen leveringstarieven.

De NVDE wil verder dat de toegang voor kleine aanbieders tot de elektriciteitsmarkt wordt verbeterd, zodat optimaal kan worden geprofiteerd van de specifieke voordelen die deze opties bieden. Het gaat hierbij om verbeteringen in de intraday- en day ahead-markt.

8. Belast vervuiling in plaats van schone energie

NVDE is voorstander van een sterke verhoging van de CO₂-prijs, bij voorkeur binnen het EU-ETS, zodat er een prijs komt op vervuiling. Dat kan door een minimum of een bandbreedte voor de CO₂-prijs vast te stellen. Nederland dient zich hiervoor in EU-verband in te zetten.

Energiebelasting wordt nu geheven ongeacht de bron. Energie uit hernieuwbare bronnen kan daarvan niet worden vrijgesteld. Dat vormt een negatieve prikkel in de energietransitie. NVDE vindt daarom dat Nederland in Europa in moet zetten op een energiebelasting naar de bron van de vervuiler, in plaats van naar de afnemer.

9. Een wereldstandaard voor elektrisch vervoer

Nederland is goed op dreef op het gebied van elektrisch vervoer. Dat biedt een uitgelezen mogelijkheid om bij te dragen aan het zetten van een wereldstandaard. Een actiever beleid voor het verduurzamen van het personenvervoer kan dit versnellen, onder meer door het formuleren van ambitieuze doelstellingen. Om de groei mogelijk te maken, is er meer laadinfrastructuur nodig, zodat de elektrische rijder overal terecht kan.

Het gebruik van elektriciteit voor de auto dient tevens gestimuleerd te worden. Dat kan door de energiebelasting voor elektrisch vervoer te verlagen. Gemeten naar energie-inhoud, betaalt de elektrische rijder veel meer belasting over het rijden dan de benzinerijder, en zeker dan de diesel- en LPG-rijder. We pleiten daarom voor een generiek lager tarief voor de energiebelasting voor het laden van de elektrische auto. Ten slotte is het belangrijk om te streven naar standaardisatie van regels en aansluitingen, zoals stekkers voor de laadinfrastructuur.

Particulieren die een volledig elektrische auto kopen, krijgen een financieel voordeel. Ook zou de tweedehands markt voor elektrisch vervoer op gang gebracht moeten worden. De suggesties die hiervoor zijn gedaan in het rapport *Maak elektrisch rijden Groot*, van het Formule E-team, bieden hiervoor goede handvatten.

Tot slot

Met een actieve overheid kunnen bedrijfsleven en maatschappij de kansen van de energietransitie grijpen. Samen werken we zo aan een nieuwe energievoorziening die geen bron is van vervuiling maar van comfort, werkgelegenheid en enthousiasme bij de bevolking.